

การจัดการองค์ความรู้ (KM)

เรื่อง การส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์สู่มาตรฐาน

จัดทำโดย

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร

เสนอ

กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

การจัดทำการจัดการองค์ความรู้(KM) ได้จัดทำตามนโยบายของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งสำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร ได้จัดทำองค์ความรู้ในเรื่อง เทคนิคการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรสู่มาตรฐาน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากบุคลากรในสำนักงาน ที่ได้ทำงานในการส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรจากประสบการณ์ในการสร้างพัฒนาสหกรณ์สู่มาตรฐาน ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ คณะกรรมการ/ฝ่ายจัดการ และสหกรณ์ที่จะนำเอาความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการดำเนินงานต่อไป

คณะกรรมการจัดการความรู้
สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร

บทที่ ๑

การรวบรวมข้อมูลและเอกสาร

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

กรมส่งเสริมสหกรณ์จัดทำมาตรฐานสหกรณ์โดยเจตนารมณ์ในการจัดทำมาตรฐานสหกรณ์เพื่อใช้วัดประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ มีเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ที่ชัดเจน และเป็นการประเมินผลการบริหารจัดการของสหกรณ์เบื้องต้น กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ใช้การจัดมาตรฐานเพื่อวัดประสิทธิภาพการส่งเสริมสหกรณ์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ และใช้วัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ควบคู่กัน พร้อมทั้งกำหนดให้เป็นตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ พร้อมทั้งได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักเกณฑ์ชี้วัดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้ปรับปรุงตัวชี้วัดระดับมาตรฐานขึ้นใหม่ ตามประกาศกรมส่งเสริมสหกรณ์ การกำหนดระดับมาตรฐานสหกรณ์ออกเป็นสี่ระดับ ได้แก่ ระดับมาตรฐานดีเลิศ, ระดับมาตรฐานดีมาก, ระดับมาตรฐานดี และไม่ผ่านมาตรฐาน ในส่วนของตัวชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ยังคงไว้เช่นเดิม พร้อมทั้งได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดระดับมาตรฐานจากเดิมให้ใช้ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ จำนวน ๗ ข้อ สหกรณ์ ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดทั้ง ๗ ข้อ ถือว่าผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ แต่ถ้าสหกรณ์ตกข้อเกณฑ์ชี้วัดใดข้อหนึ่ง ถือว่า สหกรณ์ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เปลี่ยนการจัดระดับมาตรฐานโดยใช้หลักเกณฑ์ตัวชี้วัด จำนวน ๗ ข้อ เหมือนเดิม แต่ได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการประเมินการจัดมาตรฐานสหกรณ์ โดยแบ่งวิธีการประเมินออกเป็น ๒ ส่วน คือ วัดผลการดำเนินงานของสหกรณ์ และวัดกระบวนการบริหารจัดการภายในสหกรณ์ มีหลักเกณฑ์ ประเมินรวมทั้งสิ้น ๑๓๗ ข้อ ซึ่งในแต่ละข้อมีคะแนนการประเมินที่ต่างกัน ดังนั้น สำนักงานสหกรณ์จังหวัดยโสธร ได้เล็งเห็นความสำคัญของมาตรฐานสหกรณ์ ซึ่งเป็น เครื่องมืออย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนดให้เป็นแนวทางส่งเสริมสหกรณ์ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์จะใช้เกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ซึ่งกำหนดโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์จำนวน ๗ ข้อ ในการประเมินผลการดำเนินงานของสหกรณ์ในความรับว่ามีผลการดำเนินงานเป็นอย่างไรในแต่ละด้าน ผ่านหรือไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานข้อใดและเมื่อทราบแล้ว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์จะได้ดำเนินการแนะนำส่งเสริม สหกรณ์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมต่อไป

๑.๒ วัดฤประสงค์

- ๑) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์กำหนด
- ๒) เพื่อใช้เป็นตัวชี้วัดการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์
- ๓) เพื่อพัฒนาสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น
- ๔) เพื่อจัดเก็บความรู้จากผู้ที่มีความสามารถ มีประสบการณ์ สำหรับใช้ในงานส่งเสริมสหกรณ์

๑.๓ เอกสาร และ คู่มือ/แนวทางปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

- ๑) ข้อบังคับ/ระเบียบ ของสหกรณ์
- ๒) พรบ.สหกรณ์ ๒๕๔๒
- ๓) คู่มือการประเมินมาตรฐานสหกรณ์

๑.๔ ขอบเขตงานที่จะดำเนินการ

การนำชุดความรู้ไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมสหกรณ์ ให้สหกรณ์รักษามาตรฐานสหกรณ์ จำนวน ๓ สหกรณ์ ได้แก่

- ๑) สหกรณ์การเกษตรมหาชนะชัย จำกัด
- ๒) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดงจาง จำกัด
- ๓) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านห้วยน้ำ จำกัด

และยกระดับมาตรฐานสหกรณ์ จำนวน ๕ สหกรณ์ ได้แก่

- ๑) สหกรณ์การเกษตรคำเขื่อนแก้ว จำกัด
- ๒) สหกรณ์ปศุสัตว์ดงยาง จำกัด
- ๓) สหกรณ์การเกษตรค้อวัง จำกัด
- ๔) สหกรณ์เกษตรยั่งยืน จำกัด
- ๕) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแจนแลน จำกัด

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) มีการถ่ายทอดความรู้จากผู้มีประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ที่เข้าไป ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ส่งเสริมสหกรณ์ ให้สหกรณ์รักษามาตรฐานสหกรณ์ และ ยกระดับมาตรฐานสหกรณ์

๒) ข้าราชการ พนักงานราชการ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมสหกรณ์ สามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมสหกรณ์ได้

- ๓) สหกรณ์เป้าหมายในแต่ละแห่ง ผ่านมาตรฐานเพิ่มขึ้น และสามารถรักษามาตรฐานไว้ได้
- ๔) สหกรณ์มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมรับมือกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

บทที่ ๒

กำหนดกรอบดำเนินการ

๒.๑ กลุ่มเป้าหมาย

๑) ข้าราชการ พนักงานราชการ รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์สู่เกณฑ์มาตรฐาน

๒) สหกรณ์จำนวน ๘ สหกรณ์ ได้แก่

- สหกรณ์การเกษตรมหาชนะชัย จำกัด
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดงจาง จำกัด
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านห้วย จำกัด
- สหกรณ์การเกษตรคำเขื่อนแก้ว จำกัด
- สหกรณ์ปศุสัตว์ดงยาง จำกัด
- สหกรณ์การเกษตรค้อวัง จำกัด
- สหกรณ์เกษตรยั่งยืน จำกัด
- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแจนแลน จำกัด

๒.๒ เกณฑ์ในการชี้วัด เกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ๗ ข้อ

(๑) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน เว้นแต่ปีใด มีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติ จนเกิดความเสียหายต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวมให้ตัดปีนั้นออก

(๒) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง ไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์

(๓) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์จัดทำงบการเงินแล้วเสร็จและส่งให้ผู้สอบบัญชี ตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี

(๔) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของสมาชิกทั้งหมดทำธุรกิจกับสหกรณ์

(๕) ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการและธุรกิจของสหกรณ์ หากไม่มีการจัดจ้างต้องมีกรรมการดำเนินการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

(๖) ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายเงินทุน สวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

(๗) ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

ข้อยกเว้นที่ไม่นำมาจัดมาตรฐาน

๑) สหกรณ์ที่จัดตั้งใหม่ไม่ถึง ๒ ปี

๒) สหกรณ์ที่หยุดดำเนินธุรกิจหรือไม่ดำเนินธุรกิจ

๓) สหกรณ์อยู่ระหว่างชำระบัญชี หรือสหกรณ์ที่หยุดดำเนินกิจการ

เกณฑ์การให้คะแนน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดมาตรฐานสหกรณ์กรมส่งเสริมสหกรณ์จึงกำหนดเกณฑ์การให้ คะแนนจากผลการดำเนินงานของสหกรณ์และกระบวนการบริหารจัดการภายในสหกรณ์จำนวน ๑๓๗ ข้อ โดยมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน ประกอบด้วย

- ๑) คะแนนจากผลการดำเนินงานของสหกรณ์ ๗๐ คะแนน
- ๒) คะแนนจากกระบวนการบริหารจัดการภายในสหกรณ์ ๓๐ คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดระดับมาตรฐานสหกรณ์

- คะแนนตั้งแต่ ๙๖ ขึ้นไป ได้เกรด A ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ระดับดีเลิศ
 คะแนนตั้งแต่ ๘๖-๙๕.๙๙ ได้เกรด B ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ระดับดีมาก
 คะแนนตั้งแต่ ๗๖-๘๕.๙๙ ได้เกรด C ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ระดับดี
 คะแนนต่ำกว่า ๗๖ ได้เกรด F ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

ข้อ	ข้อความ ข้อของเกณฑ์ตัวชี้วัด	ผลการดำเนินงาน	กระบวนการจัดการภายใน
๑	ไม่ขาดทุน	ข้อ ๑ - ข้อ ๓	ข้อ ๑๑ - ข้อ ๘
๒	ไม่ทุจริต	ข้อ ๙ - ข้อ ๑๐	ข้อ ๑๑ - ข้อ ๘๖
๓	ประชุมใหญ่ ๑๕๐ วัน	ข้อ ๘๗ - ข้อ ๙๐	ข้อ ๙๑ - ข้อ ๙๕
๔	สมาชิก ๖๐%	ข้อ ๙๖ - ข้อ ๑๐๓	ข้อ ๑๐๔ - ข้อ ๑๐๘
๕	จัดจ้างเจ้าหน้าที่	ข้อ ๑๐๙ - ข้อ ๑๑๒	ข้อ ๑๑๓ - ข้อ ๑๑๗
๖	จัดสรรกำไร จ่ายเงินสวัสดิการ	ข้อ ๑๑๘ - ข้อ ๑๒๔	ข้อ ๑๒๕ - ข้อ ๑๓๑
๗	ไม่ฝ่าฝืนกฎหมาย	ข้อ ๑๓๒ - ข้อ ๑๓๓	ข้อ ๑๓๔ - ข้อ ๑๓๗
รวม		๑๓๗ ข้อ	

เกณฑ์การให้คะแนนมาตรฐานในแต่ละข้อ

ข้อ ๑	ไม่ผ่านคือข้อ ๑,๒	(...)	ผ่านคือข้อ ๓	✓
ข้อ ๒	ไม่ผ่านคือข้อ ๙	(...)	ผ่านคือข้อ ๑๐	✓
ข้อ ๓	ไม่ผ่านคือข้อ ๘๗ -๘๙	(...)	ผ่านคือข้อ ๙๐	✓
ข้อ ๔	ไม่ผ่านคือข้อ ๙๖ - ๑๐๐	(...)	ผ่านคือข้อ ๑๐๑ - ๑๐๓	✓
ข้อ ๕	ไม่ผ่านคือข้อ ๑๐๙ -๑๑๐	(...)	ผ่านคือข้อ ๑๑๑ - ๑๑๒	✓
ข้อ ๖	ไม่ผ่านคือข้อ ๑๑๘ - ๑๒๒	(...)	ผ่านคือข้อ ๑๒๓ - ๑๒๔	✓
ข้อ ๗	ไม่ผ่านคือข้อ ๑๓๒	(...)	ผ่านคือข้อ ๑๓๓	✓

๒.๓ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

การนำชุดความรู้ไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมสหกรณ์ ให้สหกรณ์รักษามาตรฐานสหกรณ์ จำนวน ๓ สหกรณ์ ได้แก่

- ๑) สหกรณ์การเกษตรมหาชนะชัย จำกัด
- ๒) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านดงจาง จำกัด
- ๓) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านห้วยน้ำขุ่น จำกัด

และยกระดับมาตรฐานสหกรณ์ จำนวน ๕ สหกรณ์ ได้แก่

- ๑) สหกรณ์การเกษตรคำเขื่อนแก้ว จำกัด
- ๒) สหกรณ์ปศุสัตว์ดงยาง จำกัด
- ๓) สหกรณ์การเกษตรค้อวัง จำกัด
- ๔) สหกรณ์เกษตรยั่งยืน จำกัด
- ๕) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านแจนแลน จำกัด

๒.๔ วิธีการปฏิบัติ

๑) ประชุมชี้แจงคณะทำงานการจัดการกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management)

- ๒) รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๓) กำหนดกรอบร่วมกัน
- ๔) ประมวลและสรุปเป็นชุดความรู้
- ๕) ถ่ายทอดชุดความรู้
- ๖) การเข้าถึงชุดความรู้และเทคนิคการนำไปใช้
- ๗) การนำชุดความรู้ไปสู่การปฏิบัติตามกลุ่มเป้าหมาย
- ๘) ติดตามผล ทบทวนผล และสรุปผลการนำไปใช้
- ๙) สรุปกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ

๒.๕ การวัดผล

จำนวนสหกรณ์เป้าหมายสามารถรักษามาตรฐานสหกรณ์ไว้ได้ จำนวน ๓ สหกรณ์ และยกระดับมาตรฐานจำนวน ๕ สหกรณ์

๒.๖ แผนปฏิบัติการ

นำชุดความรู้ไปแนะนำส่งเสริมสหกรณ์เป้าหมาย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๖๖ ถึงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖

๒.๗ บุคลากรที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสพการณ์

- ๑) กลุ่มส่งเสริมสหกรณ์
- ๒) กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์
- ๓) กลุ่มจัดตั้งและส่งเสริมสหกรณ์

บทที่ ๓

ประมวลและสรุปเป็นชุดความรู้

๓.๑ ในกรณีส่งเสริมให้สหกรณ์รักษาระดับมาตรฐานสหกรณ์ไว้ ดังนี้

๑) สหกรณ์ควรมีข้อตกลงการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี ที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่เป็นแผนปฏิบัติงาน และแผนการใช้จ่ายเงินของสหกรณ์

๒) กระจายแผนงานลงสู่การปฏิบัติเป็นรายเดือน มอบหมายผู้ปฏิบัติให้ชัดเจน และมีผู้รับผิดชอบและติดตามผลการปฏิบัติงาน ทั้งฝ่ายกรรมการและฝ่ายจัดการ

๓) ให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

๔) จัดให้มีการควบคุมภายในธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการให้เป็นระบบควรมี จริยธรรม และจรรยาบรรณ ของคณะกรรมการให้ยึดถือปฏิบัติ

๕) คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นประจำเดือนเพื่อทราบผลประกอบการและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จากการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนี้

- ธุรกิจการรับเงินฝาก
- ธุรกิจการให้เงินกู้ หรือสินเชื่อ
- ธุรกิจการรวมซื้อ การรวมขาย
- ธุรกิจการให้บริการ
- ธุรกิจการแปรรูป
- อื่น ๆ

๖) สหกรณ์ควรมีการควบคุมภายในของสหกรณ์ และติดตามผลเป็นประจำเดือน ดังนี้

- การดูแลทรัพย์สินของสหกรณ์ให้พร้อมใช้งาน
- การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินสดให้เป็นไปตามที่ข้อบังคับและระเบียบ

กำหนด

- การจัดทำบัญชีของสหกรณ์
- ธุรกิจสินเชื่อ
- ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (การซื้อ)
- ธุรกิจการรวบรวมผลผลิต
- ธุรกิจการรับฝากเงิน
- ธุรกิจการแปรรูป
- ธุรกิจการให้บริการ
- การจัดสวัสดิการ

๗) สหกรณ์จัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน

- สมุดบันทึกรายการขึ้นต้น ได้แก่ สมุดเงินสด, สมุดซื้อ, สมุดขายสินค้า, สมุดรายได้ค่าบริการและสมุดรายวันทั่วไป และตรวจนับสินค้าคงเหลือเป็นประจำทุกเดือน

- สมุดบัญชีแยกประเภท

- งบทดลอง
 - งบการเงิน ได้แก่ งบดุล งบกำไรขาดทุน งบต้นทุนขาย / บริการ งบต้นทุน การผลิต
- รูปแบบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนด
- จัดทำงบการเงินทุกไตรมาส และจัดทำงบการเงิน ณ วันสิ้นปีบัญชี เพื่อส่งให้ ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายใน ๓๐ วัน
- ๘) สหกรณ์มีการตรวจนับเงินสด เพื่อตรวจสอบเงินสดคงเหลือเป็นไปตามที่กำหนดใน ระเบียบ
- ๙) คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้
- ตรวจสอบคุณสมบัติของคณะกรรมการ
 - ตรวจสอบหลักประกันของเจ้าหน้าที่
 - มีคำสั่งมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานของกรรมการ และเจ้าหน้าที่อย่างชัดเจน
- ๑๐) ให้ผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ เข้าตรวจสอบสหกรณ์และรายงานผลในที่ประชุม คณะกรรมการฯ เป็นประจำทุกเดือน
- ๑๑) มีการตรวจสอบระเบียบ/ข้อบังคับของสหกรณ์เหมาะสมครบถ้วน กับการปฏิบัติงานหรือไม่
- ๑๒) สหกรณ์มีการจัดสรรกำไรสุทธิตามข้อบังคับ โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการสมาชิกและทุนสาธารณประโยชน์ และมีการจ่ายเงินทุนสวัสดิการและสาธารณประโยชน์ในแต่ละรอบปีบัญชี
- ๑๓) สหกรณ์จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ภายใน ๑๕๐ วันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี
- ๑๔) สหกรณ์ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์
- ๑๕) สหกรณ์ส่งเสริมให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์โดยดำเนินการ ดังนี้
- สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจตามความต้องการของสมาชิก
 - สหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกถึงวิธีการและขั้นตอนการทำธุรกิจของสหกรณ์ ให้ความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านราคาผลผลิต ราคาขายสินค้าและบริการ อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนรับผิดชอบต่ออุปกรณ์การตลาดที่บริการสมาชิก และทำความเข้าใจในผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับในการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ ได้แก่ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ และเงินปันผลตามหุ้น อัตราผลตอบแทนที่ แตกต่าง เป็นต้น
- สหกรณ์จะต้องเน้นให้เห็นถึงการบริการที่แตกต่าง ระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอก เช่น ราคาที่แตกต่าง การบริการที่แตกต่าง อัตราผลตอบแทนที่แตกต่าง
 - สหกรณ์จะต้องช่วยเหลือสมาชิกตามสมควร เมื่อสมาชิกได้รับความเดือดร้อน ด้านการประกอบอาชีพ และด้านอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น
 - สหกรณ์ต้องมีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของสมาชิกในเรื่อง การผลิต ปัจจัยการผลิต รายได้ รายจ่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำธุรกิจกับสมาชิกต่อไป
 - หากสหกรณ์มีกำไรควรจัดสรรเป็นเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจให้กับสมาชิก
- ๑๖) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบ เกี่ยวกับกิจกรรมต่างของสหกรณ์ ผลิตภัณฑ์และบริการ รวมถึง ผลการดำเนินงานของสหกรณ์

๓.๒ ในกรณีผลักดันพัฒนาส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในระดับที่สูงขึ้นไว้ ดังนี้

- ๑) ทำความเข้าใจและชี้แจงให้สหกรณ์อยู่ในระดับใดและผลักดันให้สูงขึ้น เพื่อให้สหกรณ์ทราบสถานะของตัวเอง และ เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาตัวเอง
- ๒) ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ที่สหกรณ์และสมาชิกจะได้รับจากการที่สามารถผ่านมาตรฐานของ กรมส่งเสริมสหกรณ์ อาทิเช่น การได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยการผลิต และแหล่งเงินทุน
- ๓) สร้างแรงจูงใจโดยมอบประกาศเกียรติคุณให้แก่สหกรณ์ที่สามารถพัฒนาสหกรณ์ไปสู่ ระดับที่สูงขึ้น
- ๔) ให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ และติดตามผลการแนะนำ ในการประชุมคณะกรรมการประจำเดือน
- ๕) จัดให้มีการควบคุมภายในธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการให้เป็นระบบ ควรมีจริยธรรม และจรรยาบรรณ ของคณะกรรมการให้ยึดถือปฏิบัติ
- ๖) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกมาร่วมทำธุรกิจกับสหกรณ์และ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสหกรณ์
- ๗) แนะนำให้มีการตรวจสอบกิจการอย่างสม่ำเสมอและรายงานให้คณะกรรมการดำเนินการทราบในการประชุมเดือน และการประชุมใหญ่ อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ตามแบบที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ กำหนด

๓.๓ ในกรณีพัฒนาและส่งเสริมสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ การส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน ควรดำเนินการอย่างน้อยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสหกรณ์ย้อนหลังว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ชี้วัดระดับมาตรฐานสหกรณ์แต่ละข้อแล้ว ผลการดำเนินงานในข้อนั้นเป็นอย่างไร ผ่านหรือไม่ผ่าน ถ้าไม่ผ่านข้อใด ให้วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุแห่งการไม่ผ่านเกณฑ์ในข้อนั้น และวางแผนที่จะไปส่งเสริม แนะนำ

ขั้นตอนที่ ๒ ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกณฑ์มาตรฐานทุกข้อ และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนที่ ๑ กับสหกรณ์และเจ้าหน้าที่เพื่อหาแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ ๓ แนะนำ ส่งเสริม การปฏิบัติงานของสหกรณ์ให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแต่ละข้อ ดังนี้
ข้อ ๑. ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์มีผลการดำเนินงานไม่ขาดทุน เว้น แต่ปีใดมีอุบัติเหตุหรือภัยธรรมชาติจนเกิดความเสียหาย ต่อสมาชิกและสหกรณ์โดยรวมให้ตัดปีนั้นออก

- ๑) ร่วมวิเคราะห์สาเหตุแห่งการขาดทุน อาจพิจารณาจาก
 - รายได้น้อย อาจเกิดจาก สมาชิกน้อย ปริมาณธุรกิจน้อย ประเภทธุรกิจน้อย
 - รายจ่ายมาก อาจเกิดจาก ต้นทุนการดำเนินงานสูง ไม่ประหยัด และ ไม่ปฏิบัติตามแผนงบประมาณเมื่อได้สาเหตุแล้ว นำมาวางแผนแนวทางแก้ไขร่วมกัน

๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานของสหกรณ์ เสนอที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีพิจารณา เพื่อนำมาเป็นแผนปฏิบัติงานประจำปี และกระจายแผนลงสู่การปฏิบัติเป็นรายเดือน มอบหมายผู้ปฏิบัติงานให้ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งฝ่ายกรรมการและฝ่ายจัดการ และดำเนินการตามแนวทางส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน

- ๓) ส่งเสริมให้สหกรณ์เพิ่มปริมาณธุรกิจ และขยายธุรกิจให้เป็นไปตามข้อบังคับของสหกรณ์

๔) แนะนำให้สหกรณ์ควบคุมค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับปริมาณธุรกิจและแผนการดำเนินงานธุรกิจ

๕) ทำความเข้าใจให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์ให้เพิ่มขึ้น

๖) จัดทำระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสหกรณ์

ข้อ ๒. ในรอบสองปีบัญชีย้อนหลังต้องไม่มีการกระทำอันถือได้ว่าทุจริตต่อสหกรณ์

๑) ให้นำแนวทางการควบคุมภายในเสนอที่ประชุม คณะกรรมการดำเนินการให้สหกรณ์ถือ ปฏิบัติ

๒) แนะนำคณะกรรมการกำหนดมาตรการปรับปรุงแก้ไข กรณีที่มีปัญหาในการปฏิบัติ

๓) แนะนำให้เจ้าหน้าที่การเงิน ต้องไม่ใช่บุคคลเดียวกับเจ้าหน้าที่บัญชี

๔) หากมีการทุจริตในสหกรณ์ ควรดำเนินการ

- ให้รีบแก้ไขปัญหาทุจริตหรือข้อบกพร่อง ตามที่ นายทะเบียนสหกรณ์รอง
นายทะเบียนสหกรณ์ผู้สอบบัญชีมีหนังสือแจ้งให้แก้ไขปัญหาทุจริต หรือข้อบกพร่อง

- หาตัวผู้ทำการทุจริต แจ้งเจราจาให้ยอมรับชดใช้ค่าเสียหาย

- ให้มีการร้องทุกข์หรือ ฟ้องร้องคดี

- มีการติดตามการแก้ไขปัญหา ข้อบกพร่อง

๕) ให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ

๖) จัดให้มีการควบคุมภายในธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการให้เป็นระบบ

๗) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกทราบ

๘) แนะนำให้มีการตรวจสอบกิจการอย่างสม่ำเสมอและรายงานให้คณะกรรมการ

ดำเนินการทราบ

ข้อ ๓. ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องจัดทำงบการเงินแล้วเสร็จ และส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบแล้วเสนอเพื่ออนุมัติในการประชุมใหญ่สหกรณ์ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันปิดบัญชี

๑) มอบหมายเจ้าหน้าที่จัดทำบัญชี แนะนำและสอนการจัดทำบัญชีแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี

๒) แนะนำให้สหกรณ์จัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน ตรวจสอบหลักฐานการลงบัญชีให้ถูกต้อง และบันทึกรายการทางบัญชีในสมุดบัญชีขั้นต้น จนถึงขั้นปลายให้ครบถ้วน ถูกต้อง ประจำวัน ประจำเดือน พร้อมจัดทำบทดลองทุกเดือน

๓) จัดทำบทดลองเป็นประจำเดือน ตรวจสอบนับสินค้าคงเหลือ และตรวจทะเบียนคุมต่างๆ ให้ ตรงกับบทดลอง

๔) ในกรณีที่สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินการปิดบัญชีได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ให้สหกรณ์จัดจ้างผู้มีความรู้ทางด้านกรจัดทำบัญชีเพื่อให้การจัดทำบัญชีดำเนินการต่อเนื่องและสามารถปิดบัญชี ได้

๕) การจัดทำบัญชีเป็นไปตามรูปแบบบัญชีตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์แนะนำ

๖) จัดทำหนังสือแจ้งให้สหกรณ์ปิดบัญชีตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดและประชุมใหญ่ให้ได้ภายใน ๑๕๐ วัน

ข้อ ๔. ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐ ของสมาชิกทั้งหมดทำธุรกิจกับสหกรณ์

๑) แนะนำให้สหกรณ์ค้นหาสาเหตุที่ สมาชิกไม่มาทำธุรกิจกับสหกรณ์
 ๒) สหกรณ์จะต้องทำธุรกิจและให้บริการตามความต้องการของสมาชิก
 ๓) สหกรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิก ถึงวิธีการ และขั้นตอนการทำธุรกิจ ของสหกรณ์ ให้ความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านราคาผลผลิต ราคาขายสินค้าและบริการ อัตรา ดอกเบี้ย เป็นต้น และทำความเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับในการดำเนินธุรกิจกับ สหกรณ์ ได้แก่ เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจ และเงินปันผลตามหุ้น เป็นต้น

๔) แนะนำให้สหกรณ์จัดให้มีกิจกรรม สมาชิกสัมพันธ์ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกมาทำธุรกิจกับสหกรณ์

๕) สหกรณ์จะต้องเน้นให้สมาชิกเห็นถึงการบริการที่แตกต่าง ระหว่างสมาชิก กับบุคคลภายนอก เช่น ราคาที่แตกต่าง บริการที่แตกต่าง เป็นต้น

๖) สหกรณ์ต้องสร้างศรัทธาแก่สมาชิกโดยช่วยเหลือสมาชิก เมื่อสมาชิกได้รับความเดือดร้อน ด้านการประกอบอาชีพ และด้านอื่น ๆ เช่น การเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น

๗) สหกรณ์ต้องมีข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของสมาชิกในเรื่อง การผลิต ปัจจัยการ ผลิต รายได้รายจ่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทำธุรกิจกับสมาชิกต่อไป

ข้อ ๕ ต้องจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ปฏิบัติงานประจำรับผิดชอบดำเนินการและธุรกิจของสหกรณ์ หากไม่มีการจัดจ้างต้องมีกรรมการดำเนินการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ประจำ

๑) สหกรณ์จะต้องดำเนินการธุรกิจให้มีปริมาณเพียงพอ ที่จะมีรายได้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ หากมีธุรกิจไม่เพียงพอ ให้มอบหมาย กรรมการหรือสมาชิกมาดำเนินการ และจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ฯ

๒) แนะนำให้สหกรณ์ จัดทำคำสั่งมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่ง หรือ กรรมการ หรือ สมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ระบุอย่างชัดเจน

๓) มีกำหนดระเบียบเกี่ยวกับ เจ้าหน้าที่ ข้อบังคับการทำงาน ตลอดจนอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่

๔) มีการจัดทำสัญญาจ้าง และจัดทำหลักประกัน เจ้าหน้าที่ครบทุกคน

ข้อ ๖ ผลการดำเนินงานในรอบสองปีบัญชีย้อนหลัง สหกรณ์ต้องมีการจัดสรรกำไรสุทธิ และจ่ายเงินทุนสวัสดิการสมาชิก หรือทุนสาธารณประโยชน์อย่างน้อยหนึ่งครั้ง

๑) สหกรณ์จะต้องดำเนินการธุรกิจมีกำไรเพียงพอ

๒) แนะนำให้มีการจัดสรรกำไรสุทธิเป็นทุนสวัสดิการและทุนสาธารณประโยชน์

๓) แนะนำให้สหกรณ์จัดทำระเบียบว่าด้วยทุนสวัสดิการและทุนสาธารณประโยชน์ และทุน อื่นๆ

๔) แนะนำ ส่งเสริม ให้สหกรณ์ใช้จ่ายทุนสวัสดิการและทุนสาธารณประโยชน์ และทุน อื่นๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ

ข้อ ๗. ผลการดำเนินงานในรอบปีบัญชีสุดท้าย สหกรณ์ต้องไม่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ หรือคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

- ๑) ให้มีการศึกษาอบรมความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ของสหกรณ์ แก่บุคลากร ของสหกรณ์
- ๒) สหกรณ์ต้องดำเนินการตามหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ และดำเนินงานโดยไม่ขัด ต่อ กฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์
- ๓) ผู้ตรวจสอบกิจการเข้าตรวจสอบสหกรณ์ และรายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์ เป็นประจำทุกเดือน หากมีปัญหาคณะกรรมการฯ จะต้องดำเนินการแก้ไข
- ๔) แนะนำให้สหกรณ์ให้ความร่วมมือต่อผู้ตรวจสอบกิจการ ที่เข้าไปตรวจสอบกิจการฐานะ การเงินของสหกรณ์ หรือติดตามแก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง
- ๕) คณะกรรมการดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้เป็นไปตาม ระเบียบฯ
- ๖) ผู้ตรวจการสหกรณ์ (ฝ่ายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์) เข้าไปตรวจสอบกิจการและฐานะ การเงินของสหกรณ์

๓.๔ สรุปแนวทางส่งเสริมสหกรณ์ให้ได้มาตรฐาน มีดังนี้

- ๑) สหกรณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการด้านการเงินเป็น สามารถแสดง หรือ ชี้แจงให้เห็นแหล่งที่มาของรายได้ที่เกิดขึ้นกับแหล่งที่ใช้ไปของรายจ่ายที่จ่ายไป มีความรู้เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในขององค์การเป็นอย่างดีสร้างความเชื่อถือและความมั่นใจในองค์กร ถึงวิธีการ หรือกระบวนการต่าง ๆ ในการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่สหกรณ์กำหนด ซึ่งจะทำให้สหกรณ์มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ครอบคลุมเรื่องการบริหารจัดการของสหกรณ์ เช่น การกำหนดนโยบายของสหกรณ์และการดำเนินงานต่าง ๆ การบริหารบุคคลในองค์กร เช่น สมาชิก คณะกรรมการดำเนินการ ฝ่ายจัดการของสหกรณ์
- ๒) สหกรณ์ต้องมีการจัดทำแผนงานในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการดำเนินงานของ สหกรณ์ ได้แก่ แผนงานระยะสั้นและระยะยาว ประกอบด้วย แผนงานการให้บริการสมาชิก แผนงานการ บริหารโครงสร้าง แผนงานการควบคุมภายใน แผนงานการดำเนินการธุรกิจ เช่น แผนงานการให้สินเชื่อ แผนงานการซื้อ แผนงานการขาย แผนงานการรับฝากเงิน แผนงานการระดมทุน โดยจะต้องวิเคราะห์สภาพขององค์กร
- ๓) สหกรณ์ต้องควบคุมและจัดหาแหล่งเงินทุนที่มาของรายได้และรายจ่าย ต้องควบคุมรายการใช้จ่ายให้ดี จัดทำระบบต้นทุน บัญชี งบการเงินทุกเดือน และเรื่องการขาดทุนของสหกรณ์จะต้องชี้แจงให้คณะกรรมการทราบว่าจะทำอย่างไรไม่ให้สหกรณ์ขาดทุน
- ๔) มีการตรวจสอบหรือมีการสุ่มการตรวจเรื่องข้อมูลทางบัญชีของสหกรณ์ซึ่งจะสามารถบอกได้ว่า ธุรกิจตัวไหนทำให้สหกรณ์เป็นจุดอ่อนหรือธุรกิจลดลง ก็ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือยกเลิกทำธุรกิจตัวนั้น
- ๕) สหกรณ์ ต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกสหกรณ์ โดยการให้การศึกษอบรม วิธีการ หลักการ สหกรณ์อุดมการณ์สหกรณ์สิทธิและหน้าที่ของการเป็นสมาชิก และประโยชน์ของการเป็นสมาชิกที่สหกรณ์

๖) สหกรณ์ต้องมองว่าธุรกิจของสหกรณ์ตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้หรือยัง สหกรณ์ต้องมีส่วนร่วมดำเนินธุรกิจต้องมุ่งช่วยเหลือสมาชิกในด้านการป้องกัน

๗) กรรมการ และสมาชิกก็ต้องรู้จักหน้าที่ของตัวเอง ว่ามีหน้าที่ต่อสหกรณ์อย่างไร ต้องมุ่งมั่นทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด พัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ

๘) คณะกรรมการต้องมีความรู้ในการควบคุมสหกรณ์ มีความรู้ในงานสหกรณ์และทราบระเบียบที่กำหนด มีการตรวจสอบระเบียบ/ข้อบังคับของสหกรณ์เหมาะสมครบถ้วน กับการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจและวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง

๙) สร้างระบบการตรวจการของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดที่เข้มแข็ง ตรวจสอบการทำงานของ ผู้ตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ มีการตรวจสอบในเรื่องการเงิน การดำเนินธุรกิจ และ การปฏิบัติตามระเบียบและ ข้อบังคับอย่างละเอียดและครบในทุกประเด็น และนำเสนอข้อมูลตามความจริง
